

80 éves az isaszegi honvédszobor Görgey-mellképe

Görgey Artúr köznemesi családban, 1818. január 30-án, a Szepes vármegyei Toporcon született. Tanulmányait Késmárkon kezdte, majd 1832-től Tullnban, az osztrák katonai utászkadémián folytatta. 1837-től hadnagy, 1842-től főhadnagyi rangban szolgált a császári hadseregben. 1845 nyarán leszerelt, és a prágai egyetemen vegyészetet tanult. Ő fedezte fel a kókuszolaj zsírsavát, a laurilsavat. Az 1848. március 15-i forradalom után felajánlotta szolgálatait a magyar kormánynak. Június 13-án századossá, augusztus 17-én őrnaggyá, október 7-én ezredessé, 28-án pedig tábornokká léptették elő. Kossuth Lajos javaslatára novemberben a felső-dunai honvédsereg vezérévé nevezték ki. Téli hadjárata során – amelynek kimagasló eseménye a branyiszkói ütközet volt – kiképezte és összekovácsolta seregét, tavasszal pedig a bányavárosokon átvonulva csatlakozott a felső-tiszai seregtesthez.

Kiemelkedő fővezéri teljesítményét az 1849-es tavaszi hadjárat során a hatvani, isaszegi, váci és győri győzelmei, valamint Buda május 21-i visszafoglalása fémjelzik. Ezt követően néhány hétig a hadügyminiszteri tisztséget is betöltötte. 1849. július 2-án az osztrákok elleni ácsi csatában a fején súlyosan megsérült, de július közepétől így is csaknem négy hétig sikeresen kötötte le az intervenció orosz erőket a Felvidéken. Az augusztus 9-i temesvári vereséget követő kilátástalan helyzetben a török birodalomba menekülő Kossuth kormányzó teljhatalommal ruházta fel. Augusztus 13-án Világosnál – az osztrákok legnagyobb bánatára – a cári csapatok előtt tette le a fegyvert. Haynau súlyos megtorlásai az orosz cár közbenjárására ugyan őt elkerülték, de Klagenfurtba internálták, ahonnan csak 1867-ben térhetett haza. Visegrádon lakott 1916. május 21-én, Pesten bekövetkezett haláláig. Életében állandó sértegetéseknek és támadásoknak volt kitéve, árulónak tartották, s ezen még az sem segített, hogy 1884-ben Klapka György tábornok és 270 honvédtársa aláírásaikkal hitelesített nyilatkozatban álltak ki mellette.

Görgey megítélése igazán csak az 1930-as évek elején változott meg, amikor a katonai zsenialitással megáldott, de a nemzet által megtagadott hős átértékelésének folyamata elkezdődött. Ennek egyik legelső állomása az volt, hogy Isaszegen – az 1849. április 6-án lezajlott isaszegi csata emlékére 1901-ben felállított honvédszobor talapzatára – 1934-ben Görgey tábornok domborművé mellképe is felkerült. Erről az eseményről a Gödöllői Hírlap 1934. évi április 15-én megjelent számában a következők olvashatók.

„Az isaszegi ünnepély. Isaszeg község közönsége az 1849. évi áprilisi győztes isaszegi csata emlékére emelt honvédszobrot, Görgey Arthur tábornok domborművé mellképével díszítette fel, s ezt a szép domborművet 1934. április 8-án nagy ünnepség keretében leplezték le. Az ünnepély zenés ébresztővel kezdődött. Dél előtt 10 órakor tábori mise volt a honvédszobornál, amelyet Sztrizs József esperes plébános végzett nagy papi segédlettel. Mise alatt az egyházi énekeket a miskolci 13. honvéd gyalogezred zenekara kísérte. Az isaszegi és környékbeli dalárdák éneke után Csorna Lajos, Isaszeg község főjegyzője tartalmas beszédben üdvözölte a megjelenteket. Dr. Máthé Lajos miniszteri titkár, az isaszegi MOVE csapatok parancsnoka tartotta meg ezután hazafias ünnepi beszédét, Kiss Lajos pedig nagy hatással szavalta el Gyula diáknak (vitéz Somogyváry Gyulának) ez alkalomra írt Görgey című költeményét. A gyönyörű költeményt lapunk e havi számában közöljük. A koszorúknak a szobron történt elhelyezése után vitéz dr. Endre László, járásunk főszoigabírója és a MOVE országos alelnöke az isaszegi MOVE csapatok tagjaitól kivette a fogadalmat, majd nagyhatású záró beszédet mondott, melyben történeti visszapillantást vetett a 85 évvel ezelőtti történetekre, és dicsérte és ünnepelte a magyar katona hősi bátorságát és hazaszeretét. Délben közös ebéd volt, amelyen igen sokan vettek részt. Az ünnepélyen nagy tiszti küldöttség képviselte a miskolci 13. számú honvéd gyalogezredet.”

Az isaszegi csata hőseire emlékezve gondoljunk ma is azonos tisztelettel az osztrákok feletti győzelmet leveleznylő, a honvédszobor talapzatának oldalain megörökített magyar tábornokokra: Görgey Artúr fővezérre, Aulich Lajos, Damjanich János és Klapka György hadtestparancsnokokra.

Szendrő Dénes

Görgey

írta: vitéz Somogyváry Gyula

*Ki látta titkát, mit magába rejtett?
Gondjait, mely nyomta, mint ég a titánt?
Bús férfi könnyét, mit befelé ejtett,
– mert nem sírhat, kit ilyen sorsra szánt
az Alkotó a világ műhelyében. –*

*Az óriásnak nincsen könnye,
csak árvasága – s ennél nincs nagyobb –
az orrok kinja nem hallik a völgybe:
némán kell bírni villámot, fagyot!*

*Ki látta titkát? – Nem volt titka néki, –
titka a nagyság. – S ez volt végzete.
A nagyságot biz nem mindenki érti,
a hangya rőf csak árnyát méri le.*

*Ne nézd az ormot maga árnyékából,
mert meg nem látod roppant vállait,
kítáruult képet nem ad, csak a távol,
akkor mutatja: mily nagy – s hogy vakít.*

*Ma látjuk őt, ma tudjuk, hogy ki volt:
harcosnak hős és embernek vezér.
Agyában népének örök sorsa forrott
s a győzelem, mely mindennel felér.*

*Ma látjuk őt, már tudjuk, hogy ki volt, –
a magyar kard s a magyar fürgeteg.
A kard, mely minden poklokkal dacolt
s legyőzött fegyvert, fagyot, hegyeket.
És fürgeteg volt, zúgó szélvihar,
söprő haragja sértett nemzetének,
ó hogy sodort! –*

*Ha nem lett volna magyar,
száz nép dicséren s ezer hősi ének.
De magyar volt és magyar a bukása,
magyar a gáncs, mit törpe láb vetett,
sok törpe láb, amely a rohanásba
nem győzte azt a roppant ütemet. . .*

*Ma látjuk őt és... ej, eredj panasz!
Már hasztalan és meddő most a szó,
behorpadt hanton hajít az új tavasz
s megbékélt mind a régi harcoló.*

*Tisztább legyen a dal, mely róla csendül,
büszkén röptve zengő dallamát,
s ha elszáll ismét hegy-völgyön keresztül:
– miként, ha régi hősök hallanák –
megdöbben majd a föld, hol egykor lépett,
vagy paripája végig vágatott.*

*Halott szívek majd újra tűzben égnek
és láthatatlan néma csapatok
köszöntik hosszú és feszes sorokban
s hajítják meg rongyos zászlóik sorát. . .
Görgey lelke szárnyaljon e dalban
és őt köszöntsék minden trombiták!*

*Görgey lelke, éleszd a magyart,
erőt áradóan áradj szerte szét,
hogy új reményünk támadjon: a kard,
és megtanuljon győzni is e népl!*